

Justis- og beredskapsdepartementet
Kriminalomsorgsavdelingen
Postboks 8005 dep.
0030 Oslo

Høringsuttalelse - forslag til endringer i forskrift til lov om straffegjennomføring mv. om mindreårige innsatte og presisering av bestemmelsen om avbrudd ved gjennomføring av samfunnsstraff

Det vises til høringsbrev fra Justis- og Beredskapsdepartementet angående forslag til endring i forskrift til lov om straffegjennomføring.

Wayback Bergen er en av fem Wayback-avdelinger i Norge som tilbyr støtte i den vanskelige overgangen fra fengsel til samfunnet. Så godt som alle vi hjelper i denne fasen av livet sliter med rusproblemer, sosiale utfordringer og utrygge livsrammer.

I tillegg til den alminnelige organisasjonen og daglige drift, har Wayback Bergen en undergruppe, Jussgruppen Wayback (**JWB**). JWB bistår innsatte og tidligere innsatte med juridisk rådgivning og navigasjon innen det offentlige apparat.

Bergen er i dag den eneste byen i Norge med egen ungdomsenhet. Wayback Bergen ser det derfor som et særlig ansvar å sørge for et tilfredsstillende tilbud til denne utsatte gruppen. Alle fadderne i Wayback Bergen har soningserfaring, noe som gjør at vi står i en unik posisjon til å treffe innsatte i hjertet med et budskap om endring. Dette er bakgrunnen for at Wayback Bergen har startet et eget prosjekt med fokus på å hjelpe straffedømte ungdommer tilbake til et lovlydig, verdig og meningsfylt liv.

Vi vil i det følgende gjøre rede for våre synspunkt til endringsforslaget. Wayback Bergen stiller seg i det vesentlige positiv til forslaget, som i all hovedsak innebærer skjerpede krav til straffegjennomføring for mindreårige. Vi har imidlertid noen innvendinger som vi vil gjøre rede for i det følgende, både generelt og til de enkelte endringsforslagene.

Denne høringsuttalelsen er utarbeidet av JWB i samråd med Wayback Bergen.

Generelle merknader

Vi mener det er grunn til å være kritisk til bruken av utelukkelse fra fellesskapet (isolasjon), og ser positivt på at rammene for bruken av isolasjon er snevret inn ved straffgjennomføring av mindreårige.

Barn kan være særlig utsatt for skadevirkninger som følge av utelukkelse fra fellesskapet (isolasjonsskader). Isolasjon av barn er også problematisk i lys av Barnekonvensjonen art 37 (a) jf (c), og FNs spesialrapportør for tortur fremholder at bruk av isolasjon av barn bør forbys. Isolasjonsskader har også stor betydning for rehabiliteringen, og ønsket om at tidligere innsatte skal være rustet til å møte samfunnet på en god måte etter endt soning. Soningsskader bør dermed søkes motvirket så langt som mulig.

Vi ønsker derfor å fremholde viktigheten av å sikre dette i praksis. Som utgangspunkt er det viktig å tydeliggjøre en streng bruk av isolasjon ved straffgjennomføring av mindreårige innsatte gjennom forskriftsfesting av faste og klare krav, uten særlig rom for hensiktsmessighetskjønn. Våre bemerkninger vil hovedsakelig knytte seg til dette.

Negative følger av straffgjennomføringen i fengsel kan også forebygges ved at den innsatte gis innhold i hverdagen. Det er derfor positivt at forskriftsendringen fører til økt omfang av telefon- og besøkstid for de innsatte.

Vi registrerer videre at endringene ikke skal følges opp med ytterligere bevilgninger. Slik vi forstår forslaget, kan det innebære en betydelig økning av kostnader. Dette blant annet gjennom dekning av reisekostnader. En forutsetning for å sikre gjennomføringen i praksis er at det foreligger tilstrekkelig økonomiske midler. Det kan derfor være behov for å evaluere handlingsrommet innenfor det eksisterende budsjettet.

Det er viktig at opprettelsen på Østlandet skjer så snart som det er praktisk og finansieringsmessig mulig. På sikt hadde det også vært optimalt med en enhet lokalisert i Nord-Norge. Den positive virkningen besøk i fengselet kan ha, vanskeliggjøres med de store avstandene. Unge har lettere for å bli påvirket at soning i fengsel, og forholdene bør derfor legges til rette for at besøk forekommer i praksis.

Merknader til forslag til enkelte forskriftsendringer

Rom for tolkning ved den faktiske utøvelsen av regelverket åpner for at hva som er hensiktsmessig etter bemanningsmessige, ressursmessige og lignende forhold, i større grad kan bli avgjørende enn hva som er fornuftig og forsvarlig når det gjelder mindreårige innsatte.

Ny § 3-1 a: Om øvrige fengselsenheter som mottar mindreårige

Vi ønsker å understreke viktigheten av at forholdene blir sikret også for mindreårige som soner ved ordinære fengsel i samsvar med de særlige hensyn som gjør seg gjeldende for denne gruppen innsatte.

Et springende punkt etter den foreslåtte bestemmelsen er å sikre at forholdene blir tilrettelagt i tråd med intensjonen i forskriften også utenfor ungdomsenheter. Det er positivt at det i forslaget understrekes at tverrfaglig team "skal" kontaktes. Dette bør også sikres ved retningslinjer om at de aktuelle fagpersoner har tilstrekkelig og tilpasset kompetanse til å ivareta særlige utfordringer ved mindreårige innsatte generelt, og også særlige utfordringer den enkelte mindreårige måtte ha.

Ny § 3-35 tredje ledd: "akutte bygningsmessige og bemanningsmessige forhold"

Det er et positivt trekk at utelukkelse fra fellesskapet kan skje på grunnlag av færre forhold og på strengere vilkår sammenlignet med straffegjennomføringsloven for øvrig.

Vi mener imidlertid at det innenfor ordlyden er rom for ytterligere konkretisering. Formuleringen "akutte bygningsmessige og bemanningsmessige forhold" åpner for flere ulike forståelser. Til tross for den høye terskelen som fastlegges ellers i avsnittet, kan formuleringen etter vår forståelse åpne for isolasjon også etter mindre påtrengende forhold. Det er viktig at bestemmelsen også fanger opp tidsaspektet, herunder hvor lenge de aktuelle forhold kan anses "akutte".

Problematikken belyses i Sivilombudmannens årsmelding SOMB-2008-58 (2008 s 217), som gjaldt straffegjennomføringsloven § 37 (7). Bestemmelsen åpner på samme måte for utelukkelse av fellesskapet hvor "akutte bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold gjør det nødvendig". Sivilombudsmannen fremholder i tråd med forarbeidene i Ot.prp.nr.5 (2000-2001) s 103, at strgjfl § 37 (7) kun kan

begrunne utelukkelse "der fellesskap som følge av ekstraordinære omstendigheter ikke vil være sikkerhetsmessig forsvarlig" (se s. 219).

En alternativ formulering av nye § 3-35 (3) kunne her i tråd med de nevnte forarbeidsuttalelser, vært "*ekstraordinære* bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold" (vår kursivering).

Vi ønsker også å understreke viktigheten av at regelverket følges opp gjennom rutiner for å motvirke og forebygge at ulike former for akutte forhold oppstår. Herunder blant annet rutiner for tilkallelse av ekstrapersonell på kort tid.

Videre ønsker vi også at det inntas i ordlyden en begrensning med hensyn til hvor lenge utelukkelsen på grunnlag av slike forhold kan vare. Vi foreslår at det inntas en begrensning til "så lenge de akutte (evt. *ekstraordinære*, jf. over) forholdene varer", gjerne også med en absolutt øverste tidsgrense. Et forutberegnelig tidsrom for den innsatte er egnet til å forebygge isolasjonsskader, da en klar tidsramme vil oppleves mindre belastende. Vi kan heller ikke se at dette vil gå på akkord med formålet med utelukkelsen.

Ny § 3-35 fjerde ledd: Hensynet til "barnets beste"

Det er positivt at "barnets beste" er inntatt i forskriftsforslaget, og at de særlige hensyn som gjør seg gjeldende for mindreårige innsatte på denne måten understrekes. Formuleringen er en sentral forutsetning for å sikre en hensiktsmessig straffegjennomføring med tanke på forholdene påpekt under "Generelle merknader" over. Herunder vil nettopp hensynet til "barnets beste" bidra til å forhindre soningsskader og fremme rehabilitering, samt sikre at straffegjennomføringen er i tråd med våre forpliktelser etter Barnekonvensjonen. Det er dermed viktig at det fremheves at "barnets beste" skal være en materiell betingelse til beslutningen om utelukkelse.

Barnekonvensjonen fremholder i artikkel 3 at "barnets beste [skal] være et grunnleggende hensyn" ved all offentlig myndighetsutøvelse. På denne bakgrunn mener vi at ordlyden "skal...alltid *vurdere*" (vår kursivering) kunne vært omformulert for å sikre at "barnets beste" får denne særlige betydningen i beslutningen som hensynene tilsier.

Vi foreslår at ordlyden endres til "skal alltid... *ta hensyn til*".

En slik formulering mener vi vil innebære en endring ved at det fordres en gjennomslutning og etterprøvbar beslutning, hvor Kriminalomsorgen må vise konkret hvilken betydning og vekt "barnets beste" har fått i vurderingen i det enkelte tilfellet. Motsetningsvis vil ordlyden "alltid vurdere" etter vår tolkning anses oppfylt også kun ved at det påpekes at hensynet er vurdert, uten noen nærmere redegjørelse for hvilken betydning og vekt det har hatt i beslutningen.

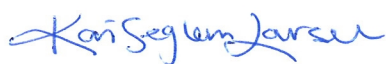
Vi mener en slik endring også vil sikre ivaretagelse av våre internasjonale forpliktelser og forebygge ytterligere kritikk fra FNs torturkomité, samt være i tråd med "barnets beste" som "uomtvistelig verdi og overordnet prinsipp i lovgivningen" ifølge NOU 2000:12. I tillegg til å sikre at hensynet til "barnets beste" fremstår som et materielt krav til vurderingen, vil det også gjøre en eventuell beslutning om utelukkelse fra fellesskapet mer transparent.

Den foreslåtte formuleringen er etter vår mening også i samsvar med Grl § 104 annet ledd som slår fast at ved "handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn". Til sammenligning slår forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon fast at "[b]arnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører beboeren" i tråd med Barnekonvensjonens formulering, se § 1 siste ledd.

Konklusjon

Sammenfattet ønsker vi å understreke viktigheten av at hensyn tas til de særlige soningsrisikoene som knytter seg til mindreårige, især ved isolasjon. Dette bør etter vår mening skje ved at gjennomføring av lovgiverintensjonen sikres i praksis gjennom klare krav i forskriften, samt ved bevilgning av tilstrekkelige midler.

Med vennlig hilsen
for Wayback Bergen,

Kari Seglem Larsen
Rådgiver JWB og leder høringsutvalget

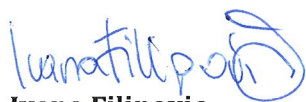
Roger Ellingsen
Daglig leder Wayback Bergen

Kristine Blichfeldt Bjerke
Rådgiver JWB

Shahrzad Esfandiary
Rådgiver JWB

Ivana Filipovic
Rådgiver JWB

Martin Storhaug Gran
Rådgiver JWB

Julie Andrea Nesse
Rådgiver JWB

Andreas Russwurm
Rådgiver JWB

Ved spørsmål vedrørende høringsuttalelsen kan Kari Seglem Larsen nåes på tlf. 93 04 82 86